

TEKE YÖRESİ TÜRKÜLERİNDE KADIN İMAJI

ARŞ. GÖR. FATMA ZEHRA BOLAT*

Yarı kurban, yarı suç ortağı, herkes gibi.
J. P. Sartre

Özet

Mazinin öykülerini bu gün de yaşatan türküler, ait olduğu toplumun bilinçaltının aynası olarak sosyal ve kültürel yaşantıyı anlatır. Türkü metinleri, kadına bakış açısı ekseninde değerlendirildiğinde, bu metinlerde sosyal ve estetik değer olarak kadının iç dünyasını ve bedenini ifade eden motifler ve semboller görülür. Bu bildiride, Teke Yöresi halkının hayat görüşünü ve zihniyetini yansıtan türkülerde çizilen kadın imajı ele alınacaktır. Yöre halkının kadın algısı türkülerde kullanılan dil ve kavramlar üzerinden tartışılacaktır.

Anahtar Kelime: Türkü, Kadın, Kadın İmajı

Türküler; daima örtük olanı, söylenmemiş olanı ve ima edilene anlatır. Şiirsel söylem, bu toprakların uçan kuşu, esen yeli ve yağın yağmurlarıyla beslenerek mekânın poetikasına siner. Türk ruhu, beyaz ve bir kuğu zarafetiyle sonsuz zaman sularında yüzerken kendini en çok türkülerde seyrederek; orada yıkanır, arınır, yankılanır ve sonsuzluğa akar.¹ Bu yüzden Tanpınar “ Bizim

* Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Türküler; daima örtük olanı, söylenmemiş olanı ve ima edilene anlatır. Şiirsel söylem, bu toprakların uçan kuşu, esen yeli ve yağın yağmurlarıyla beslenerek mekânın poetikasına siner. Türk ruhu, beyaz ve bir kuğu zarafetiyle sonsuz zaman sularında yüzerken kendini en çok türkülerde seyreder; orada yıkanır, arınır, yankılanır ve sonsuzluğa akar. Bu yüzden Tanpınar “ Bizim romanlarımız türkülerde saklıdır; Anadolu’nun gerçek romanını yazmak isteyenler muhteva yüklü türküler eğilmelidir” der.

romanlarımız türkülerde saklıdır; Anadolu’nun gerçek romanını yazmak isteyenler muhteva yüklü türküler eğilmelidir” der. Türküler, sanatsal yönden bir bakıma en rafine müzik eserleri olmalarının yanında, Türkçe’nin en saf, diri ve sade şekliyle yer aldığı, en etkili ifadeye büründüğü edebi metinlerdir aynı zamanda. Türkülerden hareketle tarihi maceramızın önemli dönemeçlerini oluşturan savaşlar, toplumsal olaylar, büyük felaketler hakkında bilgi sahibi olabileceğimiz gibi, ruh ve düşünce dünyamızı oluşturan değerler, inanç dünyamıza dair telakkilerimiz ve gündelik hayat ritüellerimiz hakkında da çok önemli ipuçları yakalarız. Türküler bizi söyler yüzlerce yıldır, biz türkülerini...² Kısaca türküler, Anadolu insanının kültür birikimini, tarihini, hayat görüşünü yansıtır.

Bu çalışmada, TRT’nin Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi’nde belirlenen Teke yöresine ait türküler perspektifinde kadın imajı değerlendirilir. Türküler, kadın bakış açısı

ekseninde okunmaya çalışılır. Kadınların toplumsal konumları ve deneyimleri erkeklerden farklı olduğu için edebiyat metinlerini de onlardan farklı bir gözle okurlar. Kadın olma deneyimi ile kadın olarak okuma etkinliği arasında kurulan bağ, feminist eleştirmenlerin edebiyattaki kadın karakterleri yorumlama, kadın imgelerini sorgulama, metinlerin dillerindeki cinsiyetçi öğeleri saptama, bakış açılarındaki tekyanlılıklara dikkat çekme ve kadın yazarların yapıtlarını yeniden değerlendirme yolundaki çabalarına hem olanak hem de meşruluk kazandırır. Culler’in deyişiyle bir kadından kadın olarak okumasını istemek aslında çifte ya da kendi içinde bölünmüş bir taleptir. Hem verili bir durum olarak kadınlığa başvurur, hem de aynı anda, bu durumun yaratılmasına, gerçekleştirilmesine yönelik bir çağrı yapar.³

Kadın, tarihin başlangıcından beri, soluksuz bir anlatımın ifadesi olmuştur. Bazen çanak çömlek yapan, bazen kendi sesinde boğulmasına göz yumulan kadın, her zaman erkeklere ilham kaynağı olmuş üzerlerine şiirler, romanlar yazılmıştır. Aslında tarih, kadının yaşamın her alanında olduğunu göstermiştir.⁴ Teke yöresi türkülerine baktığımız zaman türkü metinlerinin genellikle bir erkeğin ağzından söylendiği görülür. Erkek ağızlı bu türkü metinlerinin kadın teması etrafında şekillendiği tespit edilir. Hayatın her alanında yer alan kadın, türkü metinlerinde erkeğin sevgisini, özlemine, kızgınlığını, hayallerini yani iç dünyasını anlattığı bir vesiledir. Nitekim ataerkil zihniyetin hakim olduğu Anadolu topraklarında kadının konumu, türkü metinlerinde sansürsüz bir biçimde görülür. Kadın, kolaylıkla

yerin dibine de batırılabilen, kolaylıkla göklere de çıkarılabilecek olan her şeyin kaynağında olan, tüm güzelliklerin de tüm kötülüklerinde kaynağında olabilen bir olgu⁵ olarak karşımıza çıkar.

Teke yöresi türkü metinlerinde kadın, olumsuz bir tip olarak yorumlanabilir. Özellikle söyleyeni erkek olan türkülerde kadın, dışı bir obje olarak yer alır. Ataerkil kültürün hakim olduğu bu coğrafyada erkek zihniyeti, kadını dışı özellikleriyle yüceltir. Cinsel bir obje olan kadın, türkü metinlerinin yazılmasında erkeğe ilham kaynağı olur. Kadının işlevi bunun ötesine pek geçmez. Burdur yöresine ait “Çay Kenarında Evimiz” adlı türküde, “Beni deli ediyor /Kadriye’nin bakışları” mısralarında erkek nezdinde kadının cinsel anlamda baştan çıkarıcı bir obje olarak görülmesi anlatılır. Denizli yöresine ait “Al Yazmamı Düreyim” adlı türküde “Uyu uyan sar beni/ Yar olduğun bileyim” mısralarında kadının cinsel görevini yerine getirince ancak yar olabileceği ima edilir. Denizli yöresine ait “Ardıç Arasında Biten Naneler” adlı türküde “Çöz Aslım çöz göğsün düğmelerin/ Sevenler okşasın gül sinelerin” mısralarında erkek gözünde kadın bedeninin işlevi aktarılır. “Şu Yaylanın Çamları” adlı Denizli türküsünde “Bir kerecik öpmeyle/ Gülbenzin hemen hemen soldu mu” mısralarında kadına öpmeyle bir şey olmayacağı, kadın bedeninden faydalanıldığında ona zarar gelmeyeceği anlatılır. Nitekim kadın bedeni erkeğin nazarında cinsel manada fayda sağlanacak bir nesne olarak algılanır. “Susadan Giden Yaylı” adlı Afyon türküsünde kadının erkeği cinsel isteğe sürüklediği anlatılır.

Gökten zenbil iniyor
Hatça’m parıl parıl parlıyor
Ataş mı oldun gız Hatçam
Seni gören yanıyor

Burdur yöresine ait “Anne Buralar Nere” adlı türküde, “Karatavuk kanadı/ Şu yosmanın inadı/ Oğlan dilin kurusun/ Herkes bizi kınadı” mısralarında kadın yosma olarak adlandırılarak iffetsizliğine dikkat çekilir. Yosmalık, insanlığı, ailenin üstüne vuran koyu bir gölge halinde, uygarlık içinde bile izlemektedir. Eşler ya da yosmalar bir erkeği ancak öbür kadınlardan ayrı bir biçimde etkiledikleri zaman diledikleri gibi kullanabilmektedirler. Aralarındaki en büyük ayırım, nikahlı karının bu niteliğiyle ezilirken, insan olarak sayılmasıdır; bu saygı baskıyı yavaş yavaş azaltmaktadır. Fahişenirse birey olarak hiçbir hakkı yoktur, kadın köleliğinin bütün biçimleri onda özetlenmiştir.⁶

Geleneksel erkek tipi, kadını fiziki özellikleriyle ön plana çıkarır. “Akbelenden Aşağı Sallandım Yaya” adlı türküde “Hörü kızın gözleri zeytin tanesi” mısrasında sevgilinin gözleri zeytine benzetilir. Antalya yöresine ait “Antalya’nın Mor Üzüümü” adlı türküde “Sevdiğimin gözü çakır” mısrasında yarin gözü çakır olarak betimlenir. Afyon yöresine ait “Ardıç Arasında Biten Dudaklar” adlı türküde “Ardıç arasında biten dudaklar/ Honaz kirazına dönmüş dudaklar” mısralarında sevgilinin dudağı

kiraza benzetilir. "Ardıç Biter Eşelerin Dağında" adlı Denizli türküsünde "Ahdım galdı o incecik belinde" mısrasında sevgilinin ince beli anlatılır. "Deniz İçi Balıklı" adlı Burdur türküsünde "Şimdiki zamanın kızları/ Elma elma yanaklı" mısralarında sevgilinin yanakları elmaya benzetilir. "Dere Geliyor Dere" adlı Burdur türküsünde "O senin güzel gözün/ Dilsizi dillendirir" mısralarında sevgilinin gözlerinin güzelliğinin etkisine dikkat çekilir. "Şu Dağlar Tepe Tepe" adlı Denizli türküsünde "Gözel yüzün ay gibi/ Keman kaşın yay" gibi mısralarında sevgilinin yüzü aya, kaşı yay ve kemana benzetilir. "Belin Başı Tozlu Mozlu" adlı Denizli türküsünde sevgilinin gözleri bademe, kendisi aya, yanakları bala, kaşları kaleme benzetilir.

Belin başı tozlu mozlu
Güzelleri badem gözlü
Gız seni seven oğlan sözlü
Gelin gelin allı ay gelin
Yanakları ballı ay gelin
Belin başı daşlı maşlı
Güzelleri galem gaşlı
Gız seni seven oğlan yaşlı

"Kahve Yemenden Gelir" adlı Burdur türküsünde sevgilinin vücudu betimlenirken, gözleri kömüre benzetilir.

Karaları bağlama
Kömür gözlüm ağlama

Klasik edebiyatın sevgili mazmunları türkülerde de karşımıza çıkar. Sevgili tipindeki benzetmelerin gerçekçi olmadığı görüşüne karşı Hasibe Mazıoğlu'nun getirdiği mantıklı açıklama genel olarak bu benzetmelerin birer sembol olduğu yönündedir. Öyle ki, sevgili genel olarak yüceltici sıfatlarla anıldığı halde her bir uzvu başlı başına kişilik taşır. Buradaki maksat, sevgili hakkındaki sözü uzatmak (yani hep sevileni anlatmak) olabileceği gibi her bir uzvunu kişileştirmekle de sevgilinin büyüklüğünü, kudretini, anlama ve anlatmaya yönelik imajlar vermektir.⁷

İslamiyet öncesi Türk toplumunda kadın ve erkek aile içinde eşit haklara sahiptirler. Kocasını kadar kadın da evi ve çocukları üzerinde hak iddia edebilmektedirler. Kadın eşini seçme hakkına sahiptir ve kız çocuklarına ikinci sınıf muamele yapılmamaktaydı. İslamın kabulü ile özgür olan Türk kadını için devlet ve toplum hayatındaki konumu tamamen değişti. İslam dini Türk toplum hayatını yavaş yavaş etkilemiştir. Arap kadınlarına bazı haklar getirdiği söylenen İslamiyet, Türk kadınlarının hak ve özgürlüklerini kısıtlamıştır. İslam dininin kabulünden önce Arap Yarımadası'nda kız çocukları diri diri gömülüyor, kadınlar mal gibi alınıp satılıyor, Arap erkekleri istediği kadınla evlenebiliyordu. Kadınlar savaş ganimeti olabilmekte idi. Bunun dışında yalnızca İslamiyet'in kadın haklarını kısıtladığını ya da Arap kadınlarının özgür olmadığı düşüncesine de kapılmamız gerekmektedir. Örneğin Çinliler'de kadın kocasının kölesi durumunda idi. Çocukları ve kocası ile

birlikte yemeğe oturamazdı. Ayakta durup onlara hizmet etmekle yükümlü idi. Eski Hint toplumunda da, kadının evlenme ve miras hakkı yoktu. Budizm'e bile kadınlar sonradan kabul edilmiştir. Buda " Kadını dine kabul etmeseydik Budizm saf bir şekilde uzun asırlar devam ederdi" görüşündeydi.⁸ Eski Türk kültüründe erkek ile eşit statüye sahip olan kadın, İslamiyetin kabulüyle birlikte geri planda kalır. Çünkü Kur'an'da kadın daha çok, eş ve anne kimlikleriyle maruz kaldığı bir sorunlar düzeneğinde kendine yer buluyor.⁹ Erkeklerin ayetleri erkek hakimiyetini onaması perspektifinde değerlendirmeleri da kadını fert olarak görmelerini engeller. Batı tarzı erkek kadın ilişkilerinin yaşanmadığı bu coğrafyada kadının sesi hep cılız kalır. Özellikle kırsal kesimlerde kadın, erkek karşısında değersizdir. Burdur yöresine ait "Bahçelerde Gök Biber" adlı türküde "Şimdiki kızlar çok kibar/ Kibar olsa ne fayda/ Oğlanlarda itibar" mısralarında erkeğin her durumda kadın karşısında itibar sahibi olduğu vurgulanır. Fethiye yöresine ait "Altın Tas İçinde Kınam Karıldı" adlı türküde "Susuz derelerde kavak biter mi/ Oğlansız yerlerde duman tüter mi/ Beş kız bir oğlan yerini tutar mı" mısraları evde erkeğin yokluğu durumunda, o evde ocağın söneceğini yani evin kapanacağını, beş kızın bir erkeğin yerini tutamayacağı anlatılır.

Bahsi geçen türkülerde, evlilik kadının yazgısı olarak görülür. Evlilik öteden beri, bambaşka biçimlerde çıkmıştır kadınıla erkeğin önüne. İki cins de ötekine ihtiyaç duymaktadır; ama bu ihtiyaç hiç bir zaman bir karışıklığa yol açmamıştır; kadınlar, hiçbir zaman erkeklerle eşitlik içinde alışverişte bulunabilecek, sözleşmelere girecek ayrı bir kast kuramamışlardır. Toplumsal açıdan, erkek özerk ve bütün bir varlıktır; her şeyden önce üretici sayılmakta, varoluşu, topluluğa yaptığı işle doğrulanmaktadır.¹⁰ Türkülerde kadın edilgen konumdadır. Birileri tarafından evliliğine karar verilir. Karar veren çoğunlukla anne babası olur. Dahası erkek hegemonyasının baskın olduğu toplumlarda sadece evin erkekleri söz hakkına sahiptir. Özellikle kırsal bölgelerde kadın bir erkeğe verilirken, erkek evleneceği kadını alır. Türk Kültüründe evlilik ritüeli kız alıp verme tabirleriyle anlatılır. Kadın birileri tarafından verilir ve birileri tarafından alınır. Antalya yöresine ait "Al Devesi Mor Köşekli" adlı türküde "Az verdim de çok yalvardım/ Ben bu kızın anasına" mısralarında erkeğin kızı almak için yeterince ücret ödeyemediği dile getirilir. "Al Yazmamı Düreyim" adlı türküde "Zalım baban vermezse/ Dağlara kaçırız" mısraları kadının isteği olsa bile babanın izin vermeme ihtimalinde kaçarak evlenebileceklerini anlatır. Denizli yöresine ait "Ak Entari Geyme Dedim Geymişsin" adlı türküde "Gavur annen duramadı sözünde/ Çok yalvardım sözlerime gelmedi/ Küçük kızım senin olsun demedi" mısralarında kadının tercih hakkını yok sayan bir anlayış sezilir. "Sabah Olur Çocuk Gider Oyuna" adlı Burdur türküsünde evlilik konusunda seçme hakkına sahip olmayan kadın babası tarafından bir çocukla evlendirilir. Türküde bu evlilikten dolayı kadının babasına sitemi anlatılır.

Baba beni bir çocuğa verdiniz
 Verdiniz de günahıma girdiniz
 Sabah olur çarlığını giyemez
 Akşam olur bir evlek yer süremez
 İki sözü bir arada diyemez

İlkel topluluklarda, sop ya da geniş aile hemen hemen bir nesne gibi kullanır kadını; o, iki sopun karşılıklı olarak birbirlerine verdikleri ödünç mallardan biridir; evlilik, evrimi boyunca sözleşmesel bir nitelik kazandıysa da, kadının durumu pek değişmedi.¹¹Günümüzde de eğitim düzeyinin artmasıyla kentlerde kadın algısı değişse de hâlâ gelenek ve törelerin uygulandığı kırsal alanlarda kadının konumu aynıdır.

Küçük yaşta evlendirilen kız çocukları, başlık parası, gerdek gecesi gibi uygulamalar türkülerde ifade edilir. Denizli yöresine ait "Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar" adlı türküde "On iki yaşında gelin ettiler/ Ağlar ağlar gözyaşımı silerim" mısralarında bir kız çocuğunun ağzından gelin edilişi anlatılır. "Nazilli'nin Hanları" adlı Afyon türküsünde "Benim sevdiğim güzel/ On üç on dört yaşında mısrasında erkeğin on üç on dört yaşında bir kız çocuğunu sevdiği anlatılır. Türkülerde on üç veya on dört yaşlarında menstruasyon olan genç kız artık evlenilecek yani cinsel ilişkiye girilebilecek yaşa gelmiş sayılmakta ve kadın olarak görülmektedir. Bu durum ise toplumsal baskılarda ve ahlak yargılamalarından ötürü türkülerde metaforlar aracılığı ile dile getirilmektedir. Evlilik yaşı kentsel bölgelerde on beşin çok çok üstüne çıkmış kamusal kadın hakları ile kadınlar eğitimlerine liseden sonra da devam edebilmiştir. Topluma karışan kadın ile değişim de başlamış "on beşlim" ya da "liselim" ifadeleri çok "banal", "eski" bulunmuş hatta argo ifadeyle "sübyancılık" olarak yorumlanmıştır.¹² Türk kültürüne ait kına yakma ritüeli de türkülerde çok sık karşımıza çıkar. Türk kültüründe kına, askere giden erkeğe, kurban edilen hayvana bir de gelin olan kıza yakılır. Antalya yöresine ait "Akbelenden Aşağı Sallandım Yaya" adlı türküde "Aman da Hörü kız gelin mi oldun ellerin kına" mısrasında kına gelin olmanın işareti olarak görülür. "Bazarda Bal Var Gelinim" adlı Muğla türküsünde kadının gelin olurken yakılan kınası kutlanır.

Ahd eyle gelinim gelmeye gıymatlı gelin
 Gelinim gözelim de kınan kutlu olsun
 Hem orda hem burda dilin datl' olsun

"Kremitin Tozuyum" adlı Muğla türküsü kadın ağzından söylenir. Kadın kendini kurban olarak görür ve neden kendisiyle evlenilmediğini "beni neden almazlar" diyerek ifade eder.

Kiremitin tozuyum
 Ben kurbanlık kuzuyum
 Beni neden almazlar
 Ben muhtarın kızuyum

Kiremitten su damlar
 Bir kız verin adamlar
 Beni neden almazlar
 Bu köydeki adamlar

Söz konusu türkülerde kadın, güzel ve çirkin olarak vasıflandırılır. Güzellik insanı bakanın tarafında simgeleştirir, ikon haline getirir ve içine bir kalıp yerleştirmek üzere oyar. Olmadığınız bir şey üzerinden kurgulanır, sürekli kazanma değil, “elde etme” isteğiyle karşılaşır ve her zaman bir tehdit olarak algılanırsınız; hem erkeğin, hem de diğer kadınların tarafında. Nedir güzel kadın? Akla yakıştırılmayan bir nesnedir. Çünkü akıl da, dil de erildir. Dışılığı daha keskin biçimde sergileyen kişinin akıldan hadım edilmesinin nedeni budur. Yoksa güzel olduğu için her şeyin ona kolayca gelmesi ve bu yüzden akla ihtiyaç duyup onu geliştirme isteğine kapılmaması değil.¹³Türkülerde erkeklerin kendilerine layık gördükleri kadınlar genç ve güzel olarak karşımıza çıkar. Öyle ya, güzellik bireye değil, kamuya ait. Herkesin üzerinde konuşabileceği, kamusallaştırılan ancak kamusal alanda yaşamayı zorlaştıran bir şey... Erkekteki öz-nefretin, dıssallaştırılmış nefrete aktarımı için sıradan bir sebep.¹⁴ Türkülerde erkeğin güzelliğinden hiç bahsedilmez. Çünkü “erkeğin güzeli olmaz,” bu bilgi kuramının Türkçe deyişlerdeki karşılığıdır. Böylece hiç de cezbedici olmayan bir evlilik, zaten “erkeğin evlenince kadına güzel geleceği” ya da değişeceği, ancak bunun karısının sevgisine, sabrına, kadınlık başarısına bağlı olduğu gösterilerek mümkün kılınır. Bu vaat kızlarını takas ekonomisi içinde kullanmak isteyen ailelerin işini de kolaylaştırmaktadır.¹⁵ “Koca Dağa Kurşun Attım Geçmedi” adlı Burdur türküsünde “Çirkin kızlar güzel olur bayramda” mısrasında erkek nezdinde çirkin olarak nitelendirilen kadın bayram gibi ritüellerde süslendiği için güzelleşir. “Ayağında Kundura” adlı Burdur türküsünde erkeğin güzel kadın isteği dini motiflerden yararlanılarak aktarılır.

Kabağın kökeniyim
 Dibinin dikeniyim
 Ben güzeli çok severim
 Çirkine tövbeliyim

“Beş Atar da Tabancamın Şeridi” adlı Burdur türküsünde erkek için çirkin kadın ile gece geçirmenin güç olduğu, güzel kadına ise zamanın az geldiği anlatılır.

Yüksek dağların başında harman güç olur
 Çirkinlerin koynunda sabahlar güç olur
 Yüksek dağların başında harman toz olur
 Güzellerin koynunda sabahlar tez olur

“Bahçelerde Kum Darı” adlı Burdur türküsünde kadın yine erkek nezdinde güzel ya da çirkin sıfatıyla yer alır.

Bahçelerde kum darı
 Ben istemem o yarı

Çirkinler şöyle dursun
Güzeller gönül karı

“Ayak Ayak Merdivenin Başına” adlı Burdur türküsünde “Güzel koynunda yatalım/ Yarın kolunda” yatalım mısralarında erkek zihniyetinde kadının nasıl kodlandığı görülür. “Ardıçtandır Kuyuların Kovası” adlı Burdur türküsünde “Ben severim güzellerin gencini” mısrasında erkeğin hem güzel hem de genç kadın istediği anlatılır.

Ataerkil erkek zihniyeti kadının hayattaki varoluş nedeninin kendi varlığına hizmet etmek algısına kapılır. Nitekim son yıllarda ülkemizde yaşanan sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeler ile kadınlarda farkındalık oluşur. Daha çok kırsal kesimlerde hakim olan bu anlayış türkülerde yansır. “Ben Beyimi Uyandırdım” adlı Antalya türküsünde bu algıyı net bir biçimde görürüz.

Ben beyimi uyandırdım
Gül yastığa dayandırdım
Sütlü de kahve beğendirdim
Aslan beyefendi binler yaşa
“Nazilli’nin Hanları” adlı türküde;
Ördekler göllere konmadınız mı
Bir selam yolladım almadınız mı

Türküde geçen “ördek” kelimesinin erkek cinsel organı; “göl” kelimesinin de kadın cinsel organı metaforu olduğunu söyleyebiliriz. Edebi yaratmaları psikanalitik ve yapısal çözümleme metotları ile inceleyen Seyfi Karabaş, Bütüncül Türk Budunbilimine Doğru adlı çalışmasında manilerden yola çıkarak “ördek” ve “göl” metaforları üzerinde durmaktadır. Metaforlara başvurularak türküde geçen kızla cinsel bir ilişki kurma isteği ima edilmiştir. Burada geçen “ördek” kelimesi erkeğin cinsel organını “göl” kelimesi ise kadının cinsel organını temsil etmektedir. Erkek, “ördekler göllere konmadınız mı” ifadesi ile sevdiği kızın menstruasyon dönemine girip girmediğini öğrenmeye çalışmaktadır. Böyle bir durum bu döneme giren kızın artık ergen olduğunu yani evlenilecek çağa geldiğini ifade etmektedir.¹⁶

“Ördek Suyu Dal da Gel” adlı afyon türküsünde “Ördek suya dal da gel/ Ördek göllerde olur/ Ördeğisen göle gel” mısralarında ördek ve göl metaforu kullanılır.

“Kap’ardına Asa Koymuş Galbırı” adlı Afyon türküsünde “fındık” kadın cinsel organı metaforu olarak kullanılır. “Çürük çıktı fındık” mısrasında kadının daha önce cinsel ilişkiye girdiği, erkeğin beklentilerinin boşa çıktığı anlatılır.

Aman aman fındık
Çürük çıktı fındık
Bir fındığın yoluna
Yandık yarelendik
O fındığın yoluna
Kırıldık da geçtik

“Köyden Köye Gezerim” adlı Burdur türküsünde “Fındık fıstık kırarım/ Kenarından kırarım” mısralarında kadın cinsel organı yerine fındık metaforu kullanılır.

Sonuç olarak bir prototip olarak karşımıza çıkan Havva, Adem’e yasak meyveyi yedirerek insanoğlunun cennetten kovulmasına sebep olur. Havva’dan itibaren kadın olgusu, cismani özellikleriyle erkeği baştan çıkarıcı bir mana ihtiva eder. Bugüne kadar tüm günahın kadın bedenine yüklendiği bu zihniyette erkek masum ilan edilir. Erkek iradesini görmezden gelip kadının günah keçisi ilan edildiği bu algı, Teke yöresi türkülerinde kadın üzerine yapışan bir imaj olarak görülür. Kadın, her daim bedeni ile söz konusu türkü metinlerinde muhtevaya dahil olur.

Teke yöresi türkülerinin genellikle erkek ağzından söylendiği görülür. Erkek bakış açısının hakim olduğu bu türkülerde kadının edilgen bir konumda olduğu tespit edilir. Bahsi geçen türkülerde kadın, aklından erdeminden ziyade fiziki özellikleriyle karşımıza çıkar. Bu coğrafyadaki erkek algısında kadın güzelliğiyle ön plandayken zekası söz konusu edilmez. O sadece erkeğin cinsel güdümünü bastıran bir obje olarak görülür. Türkülerde kadının neden bu şekilde yaratıldığı ataerkil erkek zihniyetine bağlanır. Kadın toplumdaki pasif konumunda suç ortağı kabul edilir.

- 1 KORKMAZ, Ramazan *Aytmatov Anlatılarında Ritmin Büyümlü Gücü; Türküler*, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, Sayı: 26, s. 41-48
- 2 TOKEL, Bayram Bilge (2012), *Türküler Kalır*, İstanbul: Kapı Yayınları, s.114
- 3 IRZİK, Sibel PARLA, Jale (2004), *Kadınlar Dile Düşünce*, İletişim Yayınları, İstanbul s.41
- 4 ESİRGEN, Özge Sanat ve Kadın, <http://www.indigodergisi.com/arsiv/ozge30.htm> (1.1.2015)
- 5 Esirgen, age.,
- 6 SİMONE de Beauvoir (1976), *Kadın*, Payel Yayınevi, İstanbul s.239
- 7 KARAKÖSE, Saadet Divan Şiiri Sevgili Tipindeki Abartıların Simgesel Boyutuna Birkaç Örnek, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 3, Sayı: 15
- 8 TUNALI, Ayten Can (1996), *Türkiye’de Feminizm Hareketi*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya
- 9 MUTLUER, Nil (2008), *Cinsiyet Halleri*, İstanbul: Varlık Yayınları, s:33
- 10 Beauvoir, age.,
- 11 SİMONE de Beauvoir (1976), *Kadın*, Payel Yayınevi, İstanbul s.13
- 12 ERDAL, Tuğçe (2011), “Erkek Ağzılı Türkülerde Kadın İmajı”, Folklor Edebiyat, cilt:17, sayı.15.
- 13 SEZER, Melek Özlem (2010), *Masallar ve Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul: Evrensel Basım Yayın, s.118.
- 14 Sezer, age.,
- 15 Sezer, age.,
- 16 Erdal, age,

Kaynaklar

- BEAUVOİR, Simone de (1976), *Kadın*, İstanbul: Payel Yayınevi, s.239
- ERDAL, Tuğçe (2011), “Erkek Ağzılı Türkülerde Kadın İmajı”, Folklor Edebiyat, cilt:17, sayı.15.,
- ESİRGEN, Özge, “Sanat ve Kadın”, <http://www.indigodergisi.com/arsiv/ozge30.htm> (1.1.2015)
- IRZİK, Sibel, PARLA, Jale (2004), *Kadınlar Dile Düşünce*, İstanbul: İletişim Yayınları, s.41
- KARAKÖSE, Saadet, “Divan Şiiri Sevgili Tipindeki Abartıların Simgesel Boyutuna Birkaç Örnek”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 3, Sayı: 15
- KORKMAZ, Ramazan, “Aytmatov Anlatılarında Ritmin Büyümlü Gücü; Türküler”, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, Sayı: 26, s. 41-48
- MUTLUER, Nil (2008), *Cinsiyet Halleri*, İstanbul: Varlık Yayınları, s.33
- SEZER, Melek Özlem (2010), *Masallar ve Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul: Evrensel Basım Yayın, s.118.
- TOKEL, Bayram Bilge (2012), *Türküler Kalır*, İstanbul: Kapı Yayınları, s.114
- TUNALI, Ayten Can (1996), “Türkiye’de Feminizm Hareketi”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.